

371.3

Հ-11

Հ. Ս. Խ. Հ. ԼՈՒՍԺՈՂԿՈՄԱՏ

ՍՈՑԻԱԼԱԿԱՆ ԴԱՍՏԻԱՐԱԿՈՒԹՅԱՆ ԳԼԽԱՎՈՐ ՎԱՐՉՈՒԹՅՈՒՆ

ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ԲԱԺԻՆ

ՄԵԹՈԴԱԿԱՆ, ՆԱՄԱԿ

ԳԱՐՆԱՆԱՅԻՆ ԱԶԽԱՏԱՆՔՆԵՐԻ ՄԱՍԻՆ

Ա. ՆԱՄԱԿ

Մ'երոգական հետույ՝ վ. Ասովաժաթյան

Պետական Հրատարակչություն. Ցեֆեվան—1928

30 SEP 2019

48 232

371.3

Z-11

46

2802-101

Հ. Ս. Խ. Հ. ԼՈՒՍԺՈՂԿՈՄԱՏ
ՍՈՑԻԱԼԱԿԱՆ ԴԱՍՏԻԱՐԱԿՈՒԹՅԱՆ ԳԼԽԱԿՈՐ ՎԱՐՉՈՒԹՅՈՒՆ

ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ԲԱԺԻՆ

1004
10191
16101

ՄԵԹՈԴԱԿԱՆ ՆԱՄԱԿ
ԳԱՐՆԱՆԱՅԻՆ ԱԶԽԱՏԱՆՔՆԵՐԻ ՄԱՍԻՆ

Ա. ՆԱՄԱԿ

Մեթոդական ճեպույ՝ Վ. Ս. Սոխոմոնով

Պետական Հրատարակչություն. Ֆերեվան—1928

ԳՅՈՒՂՅԵՐԻՏ ԴՊՐՈՑԻ Ա. ԽՄԲԻ

«Գարնանային աշխատանքները յեվ նրանց
համար նախապատրաստվելը» խորագրով կով-
պլեխի մեակումը

Գյուղերիս գալրոցների աշխատանքների թե-
մաների յուրահատկութունն ե՛ւ՝ չսահմանափակ-
վել միայն կոմպլեքսներով, այլ կապել անցածը
գյուղի արտադրական և հասարակական աշխա-
տանքների հետ, աչնպիսի մեթոդներ գործադրել,
վոր աշակերտները գիտութունը յուրացնեն, գի-
տության որենքները դուրս բերեն փորձերից և
շրջապատի կյանքի աշխատանքների անմիջական
մասնակցութունից։ Այս դեպքում նյութը բա-
ժանվում ե հետևյալ բաժինների՝ 1) աշխատան-
քի պլանավորում, 2) շրջապատի ուսումնասիրու-
թյուն, 3) գործնական աշխատանքներ, 4) գործ-
նական աշխատանքների տեսական հիմնավորում,
5) կատարած աշխատանքների հաշվառում, 6) ձեռք
բերած գիտության մասսայականացում։

Այս ձևը գործադրելով՝ գյուղյերիս գալրոց-
ներն իրենց նյութը բաշխում են ըստ սեզոննե-
րի՝ ձմեռը մեծ տեղ տալով տեսականին, իսկ

գարնանը և մանավանդ ամառը՝ գործնականին, աչնպես վոր ձմեռվա և գարնան դաստառախտակի մեջ կարելի չե վորոշ փոփոխութիւն մտցնել և հնարավորութիւն տալ գործնական աշխատանքներ կատարելու թե դպրոցում և թե դպրոցից դուրս:

Ուսուցման առաջին տարվա աշխատանքների գլխավոր առանցքը կազմում ե՝ շրջանի և գյուղի կյանքի ուսումնասիրութիւնը, նրա թերութիւնները չերեան ղերելը և իրենց ուժերին համապատասխան (տարրական) բարեփոխութիւններ մտցնելու ծրագրերը:

Վորպես որինակ մշակում ենք «Գարնանալին աշխատանքները և նրանց համար նախապատրաստվելը» թեման:

Նախքան գարնանալին աշխատանքների պլանավորման անցնելը անհրաժեշտ ե առաջին հերթին ծանոթանալ նախկին տարիներում կատարած փորձերին, լսել բարձր խմբի աշակերտների մեկ կամ չերկու զեկուցում, ծանոթանալ նրանց աշխատանքների մասին չեղած արձանագրութիւններին, վորոշումներին, որինակելի հրահանգին, տեղեկանալ աչն բոլորին, ինչ կատարվել և իրենցից առաջ: Ուսումնասիրել գյուղն իրենց անելիքների սահմաններում:

Ծանոթանալ շրջգործ կոմին և գյուղխորհրդին,

ազրոկայանին և աչ համապատասխան հիմնարկների, խոսել ու վերցնել իրենց ուժերին համապատասխան հանձնարարութիւններ:

Այս բոլոր նշութերը և իրենց ուժերի հաշվառումը կազմում են աշխատանքի պլան՝ գարնան անելիքներին համար: Պլանավորումը տարվում ե աչնպես, վոր մանրամասն բաժանվում ե չերկու մասի՝ դպրոցում և դպրոցից դուրս տարվող աշխատանքներ:

Աշխատանքներն սկսվում են ուսուցչի զրուցով: Պարզում են, թե գարնան աշխատանքներն ինչ դեր ու նշանակութիւն ունեն գյուղացու տնտեսութիւն համար, թվում են, թե նրանք գարնանն ինչ աշխատանքներ են տանում, վորից հետո անցնում են իրենց անելիքներին և պարզում են, թե ինչ ունեն անելու և ինչ նախապատրաստական աշխատանքներ պիտի տանեն:

«Գարնանալին աշխատանքների» թեմալի մշակութիւնն սկսվում ե եքսկուրսիալ:

Գործնական (խմբով).—Եքսկուրսիա՝ դեպի դաշտ, անտառ, գետափ՝ հողը դիտելու և հետազոտելու, չեթե բացված շերտեր չկան, պետք ե փոս փորել և դիտել շերտերը:

Տեսական (խմբում).—Հողի նշանակութիւնը, կազմը, տեսակները, խոնավութիւնը, ողը, ջերմութիւնը, հողի ստորին շերտի կազմութիւնը

և նրա առանձնահատկությունները: Հոգի կոլլոյիդ հատկությունները:

Ձեռնարկ Քիմիա, ա. մաս Նիկ. Սարգսյան. յերես 58 - 67:

Փորձնական.—Հոգի շերտերի ուսումնասիրությունը կատարել ողակների միջոցով, փորձերը նրանց մեջ բաժանելով:

1 ողակ պարզում է հոգի տեսակները

2 » վորոշում է հումուսի չափը— փորձ № 93.

3 » » ավազի քանակը— փորձ № 96 և 97.

4 » » աղերի » » № 95.

5 » » կրաքարի »

6 » » ամբողջ ուսումնասիրությունից կազմում է կոլլեկցիա «Մեր հոգի կազմությունը» վերնագրով:

Խմբում կատարվում է փորձ հոգի կոլլոյիդ լուծույթներին:

Բացի այդ, ողակներին հանձնարարվում է հետազոտել գլուղի լավ, վատ և միջակ տեսակի հոգերը և դրանցից կոլլեկցիա կազմել:

Յուրաքանչյուր աշակերտ հետազոտում է իր տնտեսության հոգը, իրեն համար զիազրամմա կազմում:

Կատարվում է բանջարանոցի տեղի ընտրություն, և ա. խմբի հոգամասը բաժանվում է ողակների մեջ:

Տեսական (խմբում).—Հոգամասի հատակագի-

ծը վերցնել կոնտուրով, չափելով չերկարությունը: Պարզել նաև թեքությունը:

Հատակագծի գծագրումը, չերեք կողմերով չեռանկյունի կազմելը, ծանոթություն պայմանական նշանների:

Ծանոթություն եկկերին:

Ձեռնարկ—«Ձեռնական չերկրաչափություն». Կեմպեր:

Գործնական.—Յուրաքանչյուր ողակ եկկերի ուղեությամբ հատակագծում է իր հողամասը: Վոչ բարդ կոնտուրով (կոնտուրի ներսը մագլիստորախեր կախելով կամ կոնտուրը շրջանի մեջ ամփոփելով):

Վոչ բարդ հողամասի կամ ուղեգծի (մարշ-րուտի) ուղեագծումը քաղաչափերով պլանշետի, կողմացույցի և լեռակող մասշտաբային քանոնի միջոցով:

Տեսական (խմբում).—Բանջարաբուծություն, բանջարանոցային կուլտուրաների նշանակությունն ու տեղը գյուղացու տնտեսության մեջ, ինչպես գյուղացու սննդի, նուշնպես և անասունների կեր (կարտոֆիլ, կաղամբ, ճակնդեղ, դազար, գետնախնձոր, լոբի, սիսեռ և այլն):

Ձեռնարկ—«Բուսաբանություն». Նիկ. Սարգսյան. յերես 268—281» 253—259:

Գործնական.—Հանձնարարվում է ողակներին պարզել Հայաստանում, իրենց դավառում,

շրջանում և գլուղում աչդ մշակվող կուլտուրաների քանակը և կազմել գերադրամմա (յուրաքանչյուր ողակին մի կամ չերկու տեսակ բույս հանձնարարել)։

Տեսական (խմբում).—Վերցրած բույսերի առանձնահատկությունները գաղափար նրանց ընտանիքների մասին, աչդ բույսերի կենսաբանական առանձնահատկությունները և նրանց նշակությունը իրենց տնտեսության և արդյունաբերության համար։ Ինչպիսի պարարտացում են պահանջում վերցրած բույսերը։

Յուրաքանչյուր ողակի հանձնարարվում է մեկ կամ չերկու տեսակ բույս ցանել իր վերցրած հողամասում։

Ողակներն իրենց վերցրած բույսի մասին ավելի խորացրած են անցնում, կարգում են լրացուցիչ գրականություն (ուսուցչի մատնանշած) և գեկուցում խմբին։

Գործնական. — Յուրաքանչյուր ողակ իր վերցրած բույսի պահանջի համեմատ պարարտացնում է հողը, միայն մի մասը թողնում է առանց պարարտացնելու, փորպեսզի նրանց տարբերությունը կարողանան պարզ պատկերացնել։

Հանձնարարվում է ողակների անդամներին՝ փորբերի, չբավորների, կարմիր-բանակալիների,

ալրի կանանց տնտեսությունների հողը պարարտացնել։

Յուրաքանչյուր աշակերտ սովորեցնում է իր ծնողին, հարևաններին, բարեկամներին, թե ինչպես պետք է հողը պարարտացնել, և ոգնում է նրանց իր ցուցմունքներով։

Ձեռնարկ. — «Բուսաբանություն». Նիկ. Սարգսյան.
յերես 138—141։

Տեսական (խմբում).—Քննության են առնում իրենց շրջանում և գլուղում մշակվող բույսերը, համեմատում են, թե վորչափ է համապատասխանում տվյալ բույսը տեղի հողագիտական պայմաններին, պարզում են, թե վորքան արդյունավետ է ցանվող բույսի մշակությունը և ինչ նպատակների համար է մշակվում (արդյունաբերության, մարդկանց և անասունների կերի, շուկա արտահանելու)։

Յեթե իրենց գլուղի հողագիտական պայմանների տեսակետից ավելի նպատակահարմար է մի ալ բույս մշակել, փոր չի ցանվում իրենց գլուղում, մշակվում է գալրոցի հողամասում և բացատրվում գլուղացիներին։ Կամ հանձնարարվում է աշակերտներին ցանել իրենց տնտեսություններում։

Գործնական (խմբում). — Ծանոթություն պարզ մեքենաներին՝ բահ, գերանդի, փոցխ, նիզ և ալին։ Գործիքների մասերը բաժանել, աչդ գործիք-

ներով աշխատել: Համեմատել հին և նոր գործիքները միմյանց հետ և նշել նրանց առավելութունները:

Ձեռնարկ—Педагогическая энциклопедия, том I, стр. 737—755:

Տեսական (խմբում). — Գյուղատնտեսական պարզ մեքենաներ. (լծակի և ճախարակի փորձնական ուսումնասիրություն). պարզ մեքենաներով աշխատելիս շահվելն ըստ ուժի և փնտալելն ըստ ճանապարհի: Լծակի հավասարակշռման պայմանները: Գաղափար մեխանիկական աշխատանքների մասին և նրա չափումը կիլոգրամմետրներով:

Տեսական (ողակում). — Յուրաքանչյուր ողակի հանձնարարվում է պարզել, թե իրենց գյուղում ինչ մեքենաներ և գործիքներ են գործածվում, նրանց քանակը, աշխատանքի արդյունքները (թե քանակը և թե գումարը), ինչ տնտեսություններ են գործածում այդ գործիքները (չքավոր, միջակ և ունևոր): Վճռափ են գործածվում նոր գործիքներ, փորտեղից են ձեռք բերել: Ի՞նչ ոգնություն են ցույց տալիս վարկալին ընկերությունները, փոկերը և այլ կազմակերպություններ—չքավոր գյուղացիներին և կոլլեկտիվ տնտեսություններին նոր գործիքներ ձեռք բերելու խնդրում:

Ամեն մի ողակի հանձնարարվում է միայն մի տեսակ գործիք:

Տեսական (խմբում). — Ծանոթություն սերմերին և նրանց տեսակներին:

Գործնական (խմբում). — Սոռոք և մանր սերմեր կշռել, ծլեցնել, փորձով ցույց տալ նրանց տարբերությունը:

Տեսական (խմբում). — Բացատրություն սերմերի տեսակների, սերմերի ծագումը, վճռ գոտիներից են բերվում, աճեցողության սովորը, նրանց ախտահանումը:

Տարբեր սերմերի առանձնատկությունը: Սերմեր բուսցնելու պայմանները: Սերմեր թրջել, մաքրել և հետազոտել: Յանփող սերմեր: Յանփող սերմերի ծլման համար անհրաժեշտ ջերմությունը, լույսը և խոնավությունը:

Գործնական. — Կազմել աղյուսակներ զանազան սերմերի պահանջած ջերմության, խորության և ցանելու ժամանակի:

Տեսական (խմբում). — Շարքացան, շաղացան, նրանց տարբերությունը և առավելությունները: Ցանած սերմերի խտությունը, խորությունը և ժամանակը: Ի՞նչպես պետք է մաքրել սերմը փնտալում միջատներից և սունկերից: Մի հեկտար հողի վրա շարքացանով և շաղացանով պահանջվելիք սերմի քանակը:

Գործնական.—Կազմել աղյուսակներ զանազան սերմերի պահանջած ջերմության, խորության և ցանքսի ժամանակի:

Տեսական յեվ գործնական (ողակում).—Ամեն մի ողակ իր վերջրած սերմի մասին նախ կարգում ե ուսուցչի մատնանշած լրացուցիչ գրականությունը և ապա կատարում ամբողջ ուսումնասիրությունը և արդյունքները գեկուցում խմբում:

Նույն ուսումնասիրությունը աշակերտները կատարում են իրենց տնտեսություններում ցանվելիք սերմերի նկատմամբ:

Ամբողջ խմբով ոգնում են գլուղում տարվող գարնանացանի կամ պանիպլին, մասնակցում են սերմերը մաքրելուն, ուսումնասիրելուն, ցանելուն և այլն:

Ցանելիս մի մասը շարքացանով են ցանում, իսկ մյուսը՝ շաղացանով: Արձանագրել նրանց տարբերությունը, ցանած սերմերի խորությունը, ցաքանելու պայմանները, ինչ տիպի ցաքաններ են գործածվում, մի հեկտար հողամասի մշակության վրա պահանջվելիք կենդանի ուժի գործադրումը:

Տեսական (խմբում).—Լավ սերմերի նշանակությունը:

Գործնական (ողակում).—Ողակներն իրենց վրա լին վերցնում ցանած բույսի սերմացուներ տնկելը:

ԳԱՐՆԱՆՁՅԻՆ ԱՇԽԱՏԱՆՔՆԵՐԸ ԴԱՇՏՈՒՄ

Տեսական (խմբում).—Արմատապտուղներ և խոտեր բուսցնելու նշանակությունը: Արմատապտուղների տնտեսական և արդյունաբերական նշանակությունը:

Գլուղական տնտեսություններում գործադրող արմատապտուղների քանակը:

Սոտաբույսերը. նրանց տեսակները և մշակության չափը, խոտաբույսերի նշանակությունը անասնապահության և կաթնատնտեսության զարգացման գործի համար:

Ի՛նչպիսի պարարտանյութեր են գործածվում. բնական և քիմիական պարարտանյութեր (գոմաղբ, կանաչ պարարտացում, ալրված և փոշիացած վոսկր, քուսպ, ֆոսֆատ, շլակ, կոմպոստ և այլն):

Բացատրություն գարնանացանքսի և աշնանացանքսի մասին. նրանց տարբերությունն ու նշանակությունը: Հողը վարելու նշանակությունը: Գարնանացանքսը, ցանքսի խնամքը, հանգիստ թողած վարելահողի մշակումը:

Աշնանավարի նշանակությունը բերքատվության համար: Աշնանավարի և գարնանավարի բերքի քանակը:

Գործնական.—Յուրաքանչյուր ողակ ցանե-

յու համար վերցնում ե մի տեսակ արմատապտուղ,
խսկ չեթե միենուլն տեսակն ե ցանվում, բաժա-
նել ըստ ողակների քանակի և հանձնարարել
նրանց՝ խնամել իրենց մասը:

Ողակը մշակում ե նույն բույսը պարարտաց-
րած և վոչ պարարտացրած մարգերի վրա՝ տար-
բերությունը պարզ տեսնելու համար:

Տեսական (խմբում).—Բանջարանոցային մո-
լախոտերը, նրանց կենսաբանական առանձնա-
հատկությունները և կյանքի պայմաններին հար-
մարվելը: Գոյության կովի բացատրությունը մո-
լախոտերի և մշակովի բույսերի որինակներով:

Գործնական.—Մոլախոտերի դեմ կովելիս
մի փոքրիկ մարգ թողնել առանց խնամքի՝ մոլա-
խոտերի գերը շոշափելի դարձնելու համար:

Զրատար առուների կանոնավորումը:

Տեսական (խմբում).—Մեծրեւոյն, նրա
կազմությունը և աշխատանքը հողի մեջ, նրա
տված ոգուտը հողի մշակման գործին:

Կուլտուրական բույսերի փաստաթու միջատ-
ները՝ կաղամբի թիթեռ, զանազան միջատների
թրթուրներ և այլն՝ նրանց կազմությունը, ա-
ռանձնահատկությունները՝ շաղկապված նրանց
ֆունկցիաների հետ, նրանց դեմ կովելու միջոց-
ները:

Ուսումնասիրվող միջատների հարմարեցումն
իրենց շրջապատին, գոյության կովին (միմիկրիա,
պաշտպանողական գունաթափություն և այլն):

ԳՅՈՒՂԱՏՆՏԵՍՈՒԹՅԱՆ ՀԱՄԱՐ ՈԳՏՎԵԼ ՀԵ- ՏԵՎՅԱԼ ԶԵՌՆԱՐԿՆԵՐԻՑ՝

1. Բակունց Ա.—Կարտոֆիլի մշակություն . Գինը 20 կ.
2. Թումանյան—Շաքրացան և նրա նշանակությունը 15 »
3. Մելիք-Շահնազարյան—Կտավհատը և կանեփը . 20 »
4. » » Տիգկանեփ 05 »
5. Ա. Աթանասյան—Գութան թե՛ արոր 05 »
6. Հ. Փիրումյան—Պոտարույսերը և նրանց մշակության
յեղանակները 10 »

NL0222288

[illegible]

48.232

48.232 10 400.